

Juba Ferenc† (Bécs)

Horthy Miklós

Mélyentisztelt Hölgyeim és Uraim!

Magyar szeretettel üdvözlöm Önöket és köszönöm, hogy előadásomat szándékoznak meghallgatni. A cím egy név. László Gyula szerint vagy 12'000 évre visszanyúló multunk legnagyobb magyar tengerészének a neve. Ha felütjük a mult század a negyvenes évei egyik "Magyar Tiszti Cím- és Névtára" kötetét, az első oldalán olvashatjuk: Magyarország kormányzója vitéz nagybányai Horthy Miklós, cs. és kir. kamaráss, volt cs. és kir. altengernagy, a vitézek főkapitánya, stb., és vagy hetven magasrangú kitüntetés tulajdonosa, többek között a máltai lovagrend nyekeresztjéé, amelyet a protestánsok közül csak ketten kaptak meg: ő és Vilmos császár.

Személye történelmünknek különleges alakja, a Magyarok Istenének jóvoltából rendkívüli jellemmel, hősies bátorsággal, hadvezéri tehetséggel és szerencsével megáldva és mégis sok-sok mélységesen fájdalmas emberi sorstragédiát elszenvedve. Személyéről irodalmunk legremekebb ismertetését dr. Csonkaréti Károly írta: "Horthy a tengerész" c. művében. Életművét csak úgy tudjuk megérteni, ha végigtekintünk történelmünknek az évezredek ködbevesző mélysegein és megismerjük szeretett hivatásának, a tengerészetnek és ezen belül a magyar tengerészetnek a történetét. Mindezeket az ismereteket az 1945-ben bekövetkezett szovjetorosz motorizált tatárjárás és a magyarul beszélő nem magyar fullajtárjai, nemzetünk megsemmisítése érdekében elhallgatás álnok fegyverével elvonták ifjúságunk és nemzetünk tagjai elől.

Kérem, nézzék el nekem, ha néha személyes vonatkozásokkal is kell figyelmüket terhelnem, de úgy érzem, ezek feltétlenül szükségesek egy tiszta kép kialakításához.

Önök, talán sajátmagukon is észrevették, hogy a tenger szó önmagában is misztikusan lág, érdeklődéssel vegyes érelemmel suhan át tudatukon. Zilahy Lajos is valószínűleg ilyen belső élmény alapján írta "Két fogoly" című regényében, hogy "...aki a tengert először látja, az Istennel találkozik". A tenger emberré alakulásunk óta oly sok jót adott az emberiségnek mindmáig, hogy megérthetünk egy 19. századbeli közgazdát, aki azt mondta, hogy nemzet, amelynek nincs tengere, az Isten mostoha gyermeke. Nos, mi bizony Trianonnal valóban Isten mostoha gyermekei lettünk.

Történelmünk mutatja és ez a 19. század óta közismertté vált, hogy a magyar igen jó tengerész. Egykori haditengerészetünk főleg szláv és germán vezetősége is igen jól tudta ezt a tényt és fiainkat mindig az "igazi tengerész helyekre" osztották be. Amikor az 1918. évi tengerfosztásunk után Duna-tengeri hajóinkkal sikerült a tengerhez ismét kijutnunk, a még Fiumében végzett Dobozi Dénes kapitány állapította meg először, hogy legjobb tengerészeink a maradérország tengert soha nem látott fiaiból kerülnek ki. Erre az igazságra nemzetünk több mint ezer éve is ragyogó példákat mutat. A 10. században Amerika partjára először lépő viking, Leif Erikson nevelőapja, Tyrker – mint neve is mutatja – magyar volt. A törökök legnagyobb tengerésze Pijaléa pasa is magyar, 69 tengeri győzelme után a szultán egyik leányát adta hozzá feleségül. Vagy kétszáz éve már gyakrabban olvashattunk híres magyar tengerészekről. Velence révtengernagyja lett sepsimartosi Gyujtó Károly, akit Velece patriciusává választott. A két Gyulai Gaál már a lisszai csatában lettek híresek, Máriássyval együtt. A későbbiekben találjuk gróf Hadik Béla, Semsey és Kalmár ellentengernagyok nevét. Kereskedelmi tengerészkapitányaink sorából említjük Kompolthy Jóbot és Faragó Ödönt, akik mindketten kínai császári mandarinok lettek és Peterdy kapitányt, a magyar póstaszolgálat megteremtőjét Dél-Amerikáig. Valamennyiüket a tenger iránti olthatatlan vágy vitte a messzi vizekre.

Kárpát-medencei életünket megelőző évezredek felderítését kiváló idegen, hazai vagy külhoni történészeknek és egyéb tudósoknak, természettudósoknak köszönhetjük. Így jöttünk rá,

hogy nemzeti tudatunkat tönkretenni akaró ellenségeink által reált tukmált történelem nem felel meg a tudományos követelményeknek. Ma már tudjuk, hogy a 9. század végén a Kárpát-medencét a megmaradt avarságnak kb. 300'000, Árpád népének kb. 4-500'000 és az autochton, mindig is itt lakó, hegyeinknek-vizeinknek nevet adó őstelepes, kb. 300'000 főnyi népe lakta. Ma már nyugodtan mondhatjuk, hogy a szabírok, szittyák, hunok, avarok és magyarok vonala lényegében, formákban, sőt nyelvben is természetes ütemben fejlődő folyamatosság a Kárpát-medencében. Az említett autochton népesség, amely a Káspi-tenger nyugati oldalától kiindulva Előázsián, a Földközi-tengeren, Krétán és a Balkánon át érkezett hazánk területére, amit többek között az Erdélyben talált kykládi vitorlášhajót, a világ első ilyen képét mutató, kőbevésett lelet is tanúsít. A többiek később érkeztek a Kaukázustól északra vezető útvonalon, az Azovi- és a Fekete tenger, valamint a Duna vonalán. 395 nyarán már mindkét Pannonia a hunok uralma alatt állott és a 600-as években avar testvérnépünk megszállta Dalmáciát. Nem sokkal ezután már kardgyártó műhelyünk működött Tarcsatár néven Fiume Tersatto (ma Trsat) hegyén. Baján nagyragán idejében hajózásunk már olyan versenyt jelentett a bizánciaknak, hogy Heraklios császár (575-641) északi hazájukból odahívta a horvátokat ellensúlyozásukra. Később a két népesség egybeolvadt. Ezért írta a horvátokról a biborban született császár, hogy a horvátok nagy része avar.

Alighogy Árpád átlépte a Kárpátok vonalát, délre küldötte két vezérét. Zuárd Theszalonikiig hatolt és beolvadt népével az ottani lakósságba. Kadocsa azonban megszállta Rasciától, a mai Szerbiától az Adriáig terjedő sávot, kialakítva így az első magyar tengermelléket. Alig múlt el száz év, amikor Szent István feleségül adta testvérét Orseolo Otto velencei dogehoz. Ekkor 1026-ban már megszállta az Adria partjának egy-két helyét. Kresimir horváth király özvegye, a "szép Ilona" a megüresedett trónt testvérenek ajánlotta fel a horváth urakkal egyetemben. Megtehették, mert akkor Horvátország ún. örökölhető királyság, "patrimonium regium" volt. Szent László elfogadta a trónt és így került hozzánk Horvátország kb. 800 évre. Dalmáciát Kálmán királyunk csatolta Magyarországhoz.

Flottája révén Velence volt az Adria ura. Dalmácia elvesztését nem tudta elviselni, hiszen a hajóihoz szükséges fát onnan szerezte be - és sok fára volt szüksége! Egy sorhajó megépítéséhez 2000 tölgyfára volt szükség! A meginduló háborúskodásnak II. Béla vetett véget 1136-ban. Mint a tengerpart őrvidekét, megteremtette hűbéres tartományunkat, a ma oly sokat szereplő Boszniát. Első hadiflottánkat IV. Béla alapította, amikor a tatárok elöl menekülve Trauban (ma Trogir) élt. Utóda, Nagy Lajos, a "tengeradta király" a flottát oly erőssé szervezte, hogy azzal le tudta győzni Velencét, amely az 1358. évi szerződésben örök időre lemondott az Adria egész keleti partjáról hazánk javára. A szerződés másolata látható a komáromi (Juba Ferenc nevét viselő - Szerk.) magyar tengerészeti múzeumban. Raguza (a mai Dubrovnik) és később Cattaro (a mai Kotor) akkor kérték a csatolást a Magyar Birodalomhoz, amit a király teljesített is. Raguzát tette meg a hajóhad kikötőjévé. Ez a flotta a várnai csata idején, 1444-ben tengerzár alatt tartotta a Dardanellákat!

Fel kell ismernünk az Árpád-háziaknak a konok, céltudatos törekvését a tenger felé. Láttuk, mennyi kiváló tengerészt adott nemzetünk a történelemnek. Feltétlenül felmerül a kérdés, hogy mi lehetett ennek az oka? Külföldi kutatók, rámutatnak, de magam is az egykori pusztai élet és a tengeri élet sok hasonlóságára gondolok. Mindkét terület embere az ismeretlen felé halad, egyetlen biztos pontja az égbolton van. Midőn azonban elolvastam a szürke lúdairól híressé lett Lorenz Konrád Nobel-díjas tudós megállapítását, hogy a megszerzett magatartásminták öröklődnek, rádöbbsentem, hogy a magyarság tengerészkeszségének ez a nyitja. Őseink az évezredek alatt oly hosszú időt töltöttek tengerek parjain, hogy az ott megszerzett magatartásmintákat génjeik útján természetesen átörökítik. Ezért, a magyar ösztönösen jó tengerész.

Tengerpartunk birtoklásának az ozmán előnyomulás vetett véget és a terület csak részben Mária Terézia királynőnk alatt került vissza hozzánk, amikor ő Fiumét, mint a magyar Szent Korona külön testét csatolta vissza hazánkhoz. Ekkor azt is kijelentette, hogy az nem tartozik Horvátországhoz. Végül, az 1827. évi XIII. t.c. mondotta ki, hogy "...az országnak Sclavónián túli magyar tengermelléknek nevezett részeit Ő Szent Felsége az Ország Szent Koronájához visszacsatolja."

A napóleoni időben az 1797. évi campoformioi békében I. Ferenc a magyar király jogán visszakapta Dalmáciát, azonban - jellemzően - nem hazánkhoz, hanem az osztrák örökös tartományokhoz kebelezte be (a magyar történelemírásban ez egy furcsa kifejezés: így nevezik a Hbsburgok magánbirtokait. Szerk.).

Az 1867. évi u.n. kiegyezés megoldotta az uralkodóházzal ill. az osztrák birodalmi féllal fenálló kérdéseinket. A magyar kir. kormány azonban a mindinkább pánszláv vonalra álló Horvátországgal is jó viszonyt kívánt teremteni. Létrejött a magyar-horvát kiegyezés, az 1868. évi XXXIII. t.c. Ebben Horvátországhoz tartozónak ismertünk el hét vármegyénket; külön autonómiát kapott; ha egy képviselőjük megjelent az Országgyűlésben, fel kellett húzni a horvát zászlót és költségvetéséből csak annyit volt köteles a közös költségvetésbe adni, amire nem volt szüksége!

Ebben az évben, 1868. június 18-án született meg Kenderesen, egy ősi magyar család ötödik gyermekeként Horthy Miklós. Két évvel vagyunk a Tegetthoff tengernagy győzelmével végződött, olaszok elleni lissai csata után, amidőn a Habsburg birodalom figyelme mindinkább a haditengerészet felé kezdett fordulni. A kis Miklós elemi iskoláit Debrecenben végezte. Mint alföldi gyermek, már vérében volt a lovaglás. Apja, a német nyelv elsajátítása céljából Sopronba küldte. A négy alsó gimnázium elvégzése után szüleinek bejelentette, hogy tengerész akar lenni. Ezzel óriási megütközést keltett a családban, hiszen Béla bátyja, negyedéves tengerészeti akadémista korában meghalt egy lövedék felrobbanásakor. A fiú azonban - már akkor is - kitartó volt és végül is az édesanyai szív könyörült meg rajta, mire a szigorú apa megengedte, hogy a kis Miklós beiratkozasson a fiumei cs. és kir. Haditengerészeti Akadémiába. Már a felvétel nehéz volt, az 1882. évben 612-en jelentkeztek felvételre, de ez csak 42-nek sikerült és 1886-ban ezek közül is csak 22 főt avattak kadettá!

Amikor belépett az akadémia kapuján, a kapu feletti márványablán olvashatta a feliratát: "A kötelesség több, mint az élet!" Ezt még sokszor látta és ez életének vezérmotivuma lett. Az akadémia négy éve alatt a nagyon gazdag tananyagot jól elsajátította, testileg is remekül fejlődött, ma úgy mondanánk, hogy kiváló sportoló lett. A vitorlás gyakorlatokon a 20-25 méter magas orom- és csúcsvitorlákon dolgozott. Egyszer valamelyik elődje a talpalót hanyagul kötötte meg. Kioldódott - és 20 méter magasból zuhant lefelé. Hihetetlen lélekjelenléttel és ügyességgel elkapta még az egyik csigakötelet. Tenyeréről leégett a bőr, de életben maradt. Nehogy szüleit megijessze, feletteseinél könyörgése megértésre talált - szüleit nem értesítették.

Mai lakosságunknak a rendkívül nehéz tengerész életpályáról szinte semmiféle fogalma sincs. Kérem, engedjék meg, hogy a komáromi tengerészemlékmű (Juba Ferenc állította, saját költségén. Szerk.) felavatásakor mondott beszédemből pár szót idézzek: "Amikor Önök hazánk rónákkal ékes, búzamezőkben gazdag földjén alkonyatkor nyugovóra térnek, gondoljanak arra, messzi kikötőkből kifutva, végtelen, távoli tengereken tengerészeink talán éppen akkor vágnak neki az éjszakának és a szolgálat megszokott ütemével viszik kitűzött céljuk felé a talpuk alatt dülöngélő, darabka, elszakadt magyar földet, hajójukat, a magyar államterület parányi részét. Jusson kérem az eszükbe, hogy amíg Önök kellemesen karbantartott munkahelyen végzik napi teendőiket, vagy szeretett otthonukban a távolbalátó szórakoztató adását élvezik, vagy az ablakon át kitekintve megállapítják, hogy az ilyen szörnyű időben a kutyát sem lehet odakint hagyni, akkor a hazától sok-sok ezer kilométerre távol, idegen csillagok alatt bőrig ázva, vagy a trópusok tikkasztó hőségében, minden emberi segítségtől elvágva, jégben, hóban, szárazföldet és az otthoni szeretetet hónapokig nem élvezve, kizárólag saját erejükre utalva teljesítik szolgálatukat tengerészeink. 'A hazának használna', ahogy azt egykori, legnagyobb tengerhajózási vállalatunknak, az 'Adria'-nak a jelszava megkívánta. A szittyák törzséből származó Anacharsis, a hét görög bölcs egyike, a kétkarú horgony és a fujtató feltalálója, már vagy kétezer éve megállapította - háromféle ember létezik: az élő, a halott és a tengerész. Utóbbiakat ő sem tudta besorolni az élők, vagy a holtak közé. Emezeké a szárazföld, amazoké a tenger és az ég. Amíg a természet erői kozmikus és kegyetlen konoksággal dörömbölnek a hajófalakon és tonnányi súlyú hullámpörölyök zúznak szét mindent, ők szolgálják hazánkat a hajózás igen jelentős hasznával. Nem egyszer azonban győz a tenger és hamvaikat a hullámtarajok porlasztják a mulandóságba. Sírjukat nem jelöli sírhalom, nevüket nem őrzi sírfelirat..."

A 19. század második felében megnyílt ennek a nehéz életpályának a lehetősége és ifjaink mintegy ősi ösztönöktől hajtva, tömegesen vándoroltak a magyar állam által óriási pénzüsszeggel támogatott egyetlen tengeri kapunk, Fiume felé. Ott működött a cs. és kir. Haditengerészeti Akadémia és a m. kir. Tengerészeti Akadémia.

Az osztrákokkal közös haditengerészetünk két vonalnak az összefonódása; a mienkről fentebb már megemlékeztünk. Az osztrákok vonala 1379 óta indult, amikor a duinoi grófok a Habsburgok hűbéresei lettek, majd amikor, 1797-ben Lombardia és Velence is Habsburg birtok lett.

A velencei-lombard tengerészet közponja Trieszt lett és Polát építették ki hadikikötőnek. A kiegyezés utáni Osztrák-Magyar Monarchia hadereje, a közös cs. és kir. hadseregből, a cs. és kir. osztrák, u.n. Landwehr-ből, a m. kir. honvédségből és a közös, u.n. cs. és kir. haditengerészetből állott. Az uralkodóra tekintettel hozzájárultunk, hogy ennek hivatalos nyelve, - mint közös haderőnek - a német nyelv legyen. Előadásunk címének és a rendelkezésünkre álló időnek is megfelelően haditengerészetünkre, annak szolgálatára - sajnos - részleteiben nem térhetünk ki. Felhívom azonban a figyelmet mai legnagyobb hajózási szakértőnknek, dr. Csonkaréti Károlynak "Horthy, a tengerész" c. könyvére, amely minden ezirányú tárgyat a legpontosabban tárgyal.

Megemlítem azonban, hogy amíg, az 1886. október 7-én avatott fiatal tengerész-kadettból Horthy sorhajóhadnagy, azaz századosi rangba lépett, a hajóraj számos hajóján, a parányi torpedóhajóktól kezdve a csatahajókig, számos különféle beosztásban teljesített szolgálatot. A Luppis fiumei sorhajóhadnagy által feltalált torpedó akkor a világ minden haditengerészetében elfogadott fegyver lett, ezért elvégezte a torpedótiszti és a bűvár tanfolyamot is. A minden tengerésztiszt számára kötelezően előírt lovastiszti tanfolyamot könnyedén végezte, hiszen kiváló lovas volt. Motoros járművek akkor még nem lévén, a szárazföldi bevetéseken minden tengerésztisztnek lovon kellett alakulatát vezetnie. Ezért jellemző, gonoszságuk mellett, hihetetlen tudatlanságukra is a későbbi propagandistáknak, a gúnyként használt "lovastengerész" kifejezés. Ezek még azt sem tudták, hogy minden tengerész hatalom, így a miénk is, külön lovastengerész alakulatokat szervezett, mint pl. a pekingi nagykövetségünk védelmért szolgáló tengerészkülönítmény.

Horthyról kialakult vélemények szerint vidám, előzékeny, szolgálatban kötelességtudó, remek szaktudású igazi tengerész volt. A hihetetlenül kemény és szigorú tengerészéletet szívvel élte meg. Vitorlás kiképzése alapján és következtében élete végéig nemcsak kedvelte, hanem eredményesen gyakorolta még a versenyvitorlázást is, de egyéb sportágakban is szintén szép eredményekre tekinthetett vissza. Élete végéig maradandó emléke volt a „Saida” vitorlás korvetten töltött behajózása. A „Saida” világkörüli utazása során a legkiválóbb lehetőségek kínálkoztak az egész világ, a legmagasabb társaság a legérdekesebb földrajzi helyek megismerésére. Calcuttában részt vett a brit alkirály díszbédjén. Közben magyar szíve nem hagyhatta ki Körösi Csoma Sándor dardzsilingi sírjának a meglátogatását. Johore szultánja fogadta kihallgatáson, Borneo és Szumatra őserdeiben vett részt vadászaton, Bangkokban a sziámi király vendéglátását élvezte. A „Saida” ausztráliai útja felettébb viharosan zajlott. Hetekig nem tudtak asztalnál étkezni. Az ausztráliaiak szeretete kérpótolta valamennyiüket az elmúlt fáradalmakért. A hajón nem volt még villanyvilágítás és a gyenge jéggépben éppencsak a legfontosabb élelmiszereket lehetett hűteni. Viszont, a hajón szervezett bálók rendkívüli eseménynek számítottak és az ottani lányok elragadtatással táncoltak a fess tengerésztisztekkel, akik udvariasságukkal elbűvölték őket. Colombón, Adenen, a Szuézi-csatornán át, Kréta érintésével érkeztek haza, Polába, 1894. május 21-én. A 293 utazási nap alatt 36'315 tmf-et tettek meg, közel 60'000 kilométert.

Ezen az úton is, mint általában minden tengeri hajónkon meglátszott, hogy a személyzet a sok nélkülözés alatti együttélés, az egymásra utaltság, a veszélyek közös átélése, a kemény szolgálat következtében mintegy bajtársi egységgé kovácsolódik össze. Tagjai előtt és között csupán az egyenesség, a tisztesség, az egyáshoz való baráti hűség számított. Amikor Horthy szabadságra hazaérkezett a kenderesiek, a cselédség, a falú lakószíj részére mai szóhasználattal, útjáról „élménybeszámolót” tartott. Egycsapásra meghódította valamennyiök szívét. Akkoriban az ilyesmi, hogy egy tiszt a cselédségnek beszámolót tartson, az akkor egyszerűen hallhatatlannak minősült. Az alantasok, a beosztottak és alárendeltek felé az ő részéről az együttérző, bajtársi viszony éppen a hajószolgálat miatt természetes volt. Ezért még egy osztrák és egy olasz forrás is megemlíti, hogy emberei Horthyt istenítették.

Szabadságának letöltése után Horthyt Hermann von Spaun tengernagy mellé beosztott tisztként rendelték a Tengerészeti Műszaki Bizottságba. Ott szerezte meg azt a műszaki tudást, amely nélkül egy modern hadihajó parancsnoka sem tud létezni. Tengerészetünk az elbingi Schichau hajógyárban rendelt meg két torpedóvadászt. Ellenőrzésük után ezek parancsnokaként kellett onnan a hajókat hazahoznia.

Ezen szolgálata után az öreg „Artemisia” brigg parancsnoka lett, ahol azokat a hajósinasokat kellett kiképeznie, akiket alkalmasnak találtak arra, hogy később mint altisztek szolgáljanak a flottában. Amikor a kiképzés végén I. osztályú sorhajóhadnaggyá nevezték ki, nagy meglepetésére a

delegációhoz rendelték. A delegációk mindkét birodalmi fél 60-60 képviselőjéből állottak és ők döntötték el, hogy a haditengerészet a következő évben mennyi pénzt fog kapni. Horthynak a költségvetést kellett magyarrá fordítania. Itt személyesen ismerte meg mindkét birodalmi fél politikusaikat, a politikai veszekedések hátterét, érdekek összeütközését, a fondorlatos cseleket, stb. Ez már nem nagyon vágott egyenes jelleméhez.

Jószási Purgly Magdával 1901. július 22-én tartotta esküvőjét Aradon – házasságából négy gyermek született. A következő évben a torpedóflotilla vezetőjévé nevezték ki.

Szabadidejét jól kihasználva egyik alapító tagja lett a cs. és kir. yachthajórajnak, amely világhírű lett. Versenyein a „Kincsem” és az „Arám” yachtjával számos díjat nyert. Az 1896. évi hadsereg-kerékpárversenyen a harmadik, - a vívóversenyen az első lett, a polai teniszversenyeken pedig többszörös bajnok. Nevét ekkor már mindenütt jól ismerték.

A csatahajókon a torpedótámadásokat kivédeni is tudni kellett. Ezért Horthyt akkor a Habsburg csatahajóra vezényelték. Az 1903. évi törökországi zavargások miatt a Habsburg, a Wien és a Budapest csatahajót Szalonikibe küldték az ott élő honpolgáraink védelmére. Ezeknek a hajóknak a szolgálata az év végéig tartott. Ekkor a flotta élén változás történt. Báró Spaun tengernagy a költségvetés rövidre szabása miatt lemondott. Helyére gróf Montecuccoli tengernagy került. A politikai helyzet a pánszláv izgatás következtében mind izgatottabbá vált. Ekkor, 1905-ben elkészült a Monarchia büszkesége, a Sankt Georg páncélos cirkáló. Ezen teljesített szolgálatot Horthy, sőt, már előtte is végzett ott elenőrzési munkálatot. Torpedótiszti beosztásából kiemelték és felső tüzértiszti tanfolyamra vezényelték. Ennek befejeztével a Tiger kiscirkálóból átépített Lacroma tengernagyi yachtra került I. tisztként. Montecuccoli, a vastengernagy megkedvelte I. tisztjét és egy év múlva kinevezte a Taurus konstantinápolyi állomáshajó parancsnokává.

Ez a beosztás rendkívül fontos, diplomáciailag kényes, nagy körültekintést igénylő megbízatást jelentett az állandó zavargásokkal nyugtalan Törökországban. Ott minden nagyhatalom tartott u.n. állomáshajót. Ezek feladata volt, szükség esetén, ottlévő állampolgáraink védelmét megvalósítani. Törökország gyengesége miatt, és az oroszok mind erősebb pánszláv támogatása következtében, a balkáni kis szláv népek balkáni szövetséget létesítettek. Bár Törökország ellen a nagyhatalmak velünk együtt ismételt flottatüntetést rendeztek, ez sem használt. Mivel mindinkább megmutatkozott a veszély, hogy Szerbia megszállni készült Bosznia-Hercegovinát, a Monarchia hamarabb lépett egyet: 1908-ban bekebeleztük Bosznia-Hercegovinát. Történelmi jogon is, hiszen Nagy Lajos királyunk idején hűbéres tartományunk volt. Az oroszok felhorkantak „életterük megcsönkítése” miatt, a felháborodott szerbek üvöltöttek a Monarchia ellen. Mivel pedig a terület még alapjában Törökországhoz tartozott, azok mind ellen, ami osztrák-magyar volt, bojkottot rendeltek el. Közben Olaszország is háborúba került Törökországgal. A többiekhez hasonlóan Itália is akart gyarmatokat és Lybia néven megszállta Törökország afrikai tartományait. Ekkor, 1912-ben Albánia kikiáltotta függetlenségét. Ezzel azután a szerbek teljesen hoppon maradtak; az Adria elérése részükre füstbe ment.

Ebben a viharos időben Horthy a Taurus-szal végezte kötelezően előírt látogatásait a török vizeken, a Duna torkolatában, a Fekete- és a Márvány-tengeren. Jelentéseit szorgalmasan küldöztette a hadügyminisztérium tengerészeti osztályának. Ezeket a helyzetleírás, az észrevételek következményeire való figyelemfelhívás miatt oly fontosnak találta a külügy is, hogy az uralkodóhoz is felterjesztette. Horthyt, 1909. január 1-vel korvettkapitánnyá léptették elő. Megbízatása lejárt. Szabadságának letöltése után, a Kiser Karl VI. páncélos cirkáló I. tisztjeként érte a meglepetésszerűen ékeztetett legfelső kézirat, amely 1909. október 20-án őt az uralkodó szárnysegédjévé nevezte ki. Az uralkodó, szolgálatával megelégedve, 1911-ben már fregattkapitánnyá léptette elő. Ezt a különlegesen kitüntetett, rendkívül fontos, részére a diplomácia, az udvari élet, a politikai „boszorkánykonyha” megismerése által tanulságos szolgálatát 1914. május 1-ig teljesítette. Ebbeli kiválóságának a legjobb bizonyítéka, hogy ez év január 20-án előléptették sörhajókapitánnyá. Végre szabadságra mehetett.

Szabadsága alatt, behívóparancsának vétele után átvette a Habsburgnak, a IV. csatahajóosztály lobogóshajójának a parancsnokságát.

Az 1914. június 28-án szláv szervezésre bekövetkezett merénylet, a trónörökös-pár, Ferenc Ferdinánd és felesége sarajevói meggyilkolása után, a Monarchia tovább nem tűrhette a belső szerb izgatást és bomlasztást, 1914. július 28-án megüzente – gróf Tisza István magyar kir. miniszterelnök tiltakozásával – Szerbiának a háborút. Július 29-én 02 óra 20 perckor a háború első

lövését a Temes monitor adta le Belgrádra. Olaszország bejelentette semlegeségét. Emiatt, a hármasszövetség tengerészeti tervei semmiek lettek. Tengerészetünk új feladata, a kb. 2'000 km hosszú partvonalunk és a szigetek kb. 4'000 km hosszú partjainak megvédeése, balkáni és az olasz fronton harcoló hadseregünk ellátása és segítése, a Szövetségesek montenegrói ellátásának megakadályozása és vizeinkre hatoló minden ellenséges hajó megsemmisítése lett.

Az angol páncélos cirkálókkal megerősített adriai francia hajóraj többször megkísérelte a behatolást Cattaroba, de sikertelenül. A mienkénél kétszeresen erősebb olasz hadiflotta ekkor még nem is jelentkezett a mi vizeinken. December 20-án a polai hadikikötőbe kísérelte meg a behatolást a francia Curie tengeralattjáró, de a Turul és a Satelit rombolónk tüzeiben elsüllyedt. Kiemelve, U-14 szám alatt besorolták haditengerészetünkbe. A Szigetvár cirkáló, a Zenta kiscirkáló, az Uskok romboló és a 72. sz. torpedónaszád a montenegrói Antivarit lőtte. Ez volt a flotta első hadieseménye. Montenegro tengerzárát bejelentés után a Zenta kiscirkáló és az Ulan romboló valósította meg. Eközben a két angol cirkálóval megerősített francia adriai flotta körülvette a két hajót. Az Ulan – sebességének hála – ki tudott törni a gyűrűből. A hajmeresztő túlerő ösztüzeiben, a tüzet az utolsó pillanatig viszonzva, lengő lobogókkal elsüllyedt a Zenta, magával víve a mélybe Zenta város selyem díszlobogóját. A „hős” ellenség a hajótörötteket a vízben hagyva elpöfögött. A szegények öt óra úszás után, augusztus 16-án értek el a montenegrói partot. Ott a szlávok szuronyokkal tartották őket távol a parttól. Végre, cetinjei utasítására engedték a szerencsétleneket partralépni. Hadifogságukból csak 1917-ben szabadultak. A franciák októberben megszállták Pelagossa és Lissa szigetét, ahol csak egy-egy világító-toronyőr tartózkodott családjával. A glorie dicső fiai, miután a nyomorultaknak még a tyúkjait is elvitték, elvonultak. December 21-én U-12 sz. tengeralattjárónk a kőszegi kadettiskolában járt Lerch Egon sorhajóhadnagy parancsnokságával megtorpedózta a Jean Bart francia lobogóshajót. Az súlyos sérüléseivel még éppen el tudta érni támaszpontját. Az esemény megtörte a francia flotta sebezhetetlenségének a hitét. A franciák nem is vezényeltek többé csatahajót az Adriára. Jól mondta egy brit tengerészeti attasé: „Az osztrák-magyar flotta kicsiny ugyan és más flották fölényben vannak vele szemben, de egyik sem hasonlítható hozzá a holt anyag minősége és a tiszték meg a legénység kiválósága tekintetében.”

Horthy a Habsburgon türelmetlenül várta, hogy cselekedhessék. Haus tengernagy megállapítása szerint Horthy rátermett, ügyes alkalmas tiszt és mindig szerencsés. Ezért neki adta a vadonatúj Novara gyorscirkálót. Ezt 30'000 lóerős gépei közel 60 km-es óránkénti sebességgel (30 tmf-el) tudták vinni. 9 db 10 cm. kaliberű ágyút hordott ez a fiumei Danubius gyárban készült magyar remekmű.

1915 februárjától angol és francia csatahajók támadták meg a Dardanellákat. A Dardanellák európai partján, a Gallipoli félszigeten partraszállt ausztráliai erőkkel együtt akartak áthatolni a Fekete-tengerre és az oroszokkal kezét fogva a Központi Hatalmakat, bennünket halálos ölelésbe szorítani. Az erődöket a Rákóczi emigráció tüzértábornoka, Tóth Ferenc azomban egykoron olyan remekül építette meg, hogy az ausztrálok beletörték a bicskájukat. A németek tengeralattjárókat küldtek Polába, hogy a Dardanellákhoz menjenek. Az egyiket, az U-8-at – üzemanyagmegtakarítása érdekében – Horthynak kellett vontatnia az otrantoi záron át Kephallonia görög szigetéig. Eközben U-5 tengeralattjárónk a szorosban megtorpedózta a Leon Gambetta francia páncélos cirkálót, Senet tengernagy lobogóshajóját, amely két perc alatt elsüllyedt. A franciák ezért nagy egységeiket a szorosnak csak a közelében hagyták. Horthy feladata már csak azért is rendkívüli tudást, körültekintő felismerést, pillanatnyi helyes döntést kívánt. Mint minden jó hadvezér, útját gondosan megtervezte. Az ősi magyar hadviselés szellemében cselelt is alkalmazott: a Novarát vitorlavásznakkal tehergőzösnek álcázta. Sikerült is vontájával a zár egyik nyílásán észrevétlenül áthaladnia, Kephallonia-nál elengedte az U-8-at. Horthyt visszafelé útján ellenséges egységek észrevették. Ekkor álcázását ledobta, a hadilobogót felvonta és lerázta magáról üldözőit. Befutott Cattaroba. A német tengeralattjárók pedig május 27-én elsüllyesztették a Trimuphy és a Majestic brit csatahajót. Az oroszokkal való kézfogásuk ezáltal füstbe ment. Horthy rámenős, igazi huszáros eredményes tettéért a III. oszt. katonai érdemkeresztet, a németektől pedig az I. és a II. osztályú vaskeresztet kapta.

Olaszország 1915. május 23-án megüzente Ausztria-Magyarországnak a háborút. A hadüzenet átvétele után Haus tengernagy fűttette a kazánokat és háromóra múlva szinte egész hajóhadunk vögiglőtte az olasz adriai partokat Velencétől Barlettáig, mérhetetlen pusztítást okozva minden kikötőben, erődben, útban, vasúti hálózatban stb. Ezáltal két hetet késett az olasz felvonulás a frontra. Horthy feladatául kapta, hogy Porto Corsinot és erődeit semmisítse meg a Scharfschütze

rombolóval együttműködve. A romboló farral futott be a várost a tengerrel összekötő szűk csatornába. Szinte az egész kikötőt szétlőtték. Amikor az olasz útegek a romboló ellen hatásos tüzelésbe kezdtek, Horthy beavatkozott a Novarval, hogy a tüzet magára vonja és az útegeket szétlőtte. A romboló ki tudott futni a csatornából és a kapott parancsnak megfelelően hazatértek Polába.

Horthy következő vállalkozása 1915. december 5-én San Giovanni di Medua ellen irányult. Ezen a kikötőn át látták el a Szövetségesek Montenegrot utánpótlással. Szokása szerint, a kazánok fűtésének az elrendelése után senkit nem engedett többé a partra lépni. Jól ismerte a szláv legénység áruházi hajlandóságát. A Novara, a Huszár, a Pandur, a Turul és a Warasdiner rombolóval, valamint a 61, 66 és 67 sz. torpedónaszáddal futott ki. Kifutás előtt jó kosztot adott az embereknek, és hogy az akció kezdetéig nyugodtan tudjanak aludni, minden szállásba riasztócsengőt szereltetett. Ezeket gombnyomással lehetett bekapcsolni az akció kezdetén. Gondoskodása az embereiről közismert volt, szakmunkák is többször írták, hogy az emberei rajongtak érte. San Giovanni di Medua kikötőjében elsőül figyelmeztető lövést adott le, hogy a kikötői emberek el tudjanak menekülni, ezután pedig - bár ellenséges tűzben - tüzérségi tűzzel megsemmisítette az ottlévő összes hajót és kikötői berendezést. A rombolók ezalatt a hegyi útegeket hallgattatták el. Hazafelé menet a Warasdiner ágyútűzzel elpusztította a Fresnel francia tengeralattjárót. Hansa tengernagy jelentésében kiemelte, hogy az akció nagyban hozzájárult Montenegro fegyverletételéhez, mert a támadásnál minden lőszerük elpusztult. Horthyt kitüntették a Lipót-rend hadiékítményes lovagkeresztjével.

Az állandó, nagyfokú igénybevétel annyira megerőltette a Novara gépeit, hogy a hajót javításba kellett vinni. Mint a jó gazda, a javítást Horthy személyesen ellenőrizte. Ezenkívül Németország megkísérelte a behozatalra szoruló Nagybritannia kiéheztetését tengeralattjárókkal. Az odaigyekvő hajókat megállították és ha dugárút vittek, a nemzetközi tengerjogi zsákmányszabályzat szerint a hajót elvették. Az angolok erre kereskedelmi hajóikat álnok módon ágyúkkal szerelték fel. Amikor azután egy tengeralattjáró igazoltatni akarta a hajót, az álcázást ledobták és a tengeralattjárót ágyútűzzel elsüllyesztették. Jellemének megfelelően ezt az erkölcstelen eljárást még az USA is helyesnek ismerte el, ezáltal pedig a jogos zsákmányszabályozás lehetetlenné vált. A németek erre 1917. februárjában a korlátlan tengeralattjáró háború bevezetésével válaszoltak: minden hajót, amely Nagybritannia tartott, bárhol találtak is, figyelmeztetés nélkül elsüllyesztettek. Gróf Tisza István, mint a Szerbiának szóló hadüzenet, ezt is ellenezte, félve az USA háborúba lépésétől. Milyen igaza volt! Ekkor az otrantói zár jelentősége hathatósan megnőtt. Mivel Horthy a zár ellen egyedül akart ott "körülnézni", Hansa tengernagy ezt az útját szívesen engedélyezte.

Horthy a Novara-val 1916. július 9-én a zárvédő hajókat felszólította, hogy személyzetük hagyja el hajóikat. Négy felfegyverzett gőzös azonban szembeszállt. A Novara ágyúit kettőt nyomban elsüllyesztettek, kettőt pedig súlyos sérüléseivel elengedtek. A hajótörötteket, a közeli francia hajóhad életveszélyes beavatkozásával is számolva, megmentették. Az adriai brit erők parancsnoka, Kerr tengernagy azután jelentette a tengernagy hivatalnak, hogy..." az osztrák-magyar cirkáló magatartása egészen rendkívüli módon lovagias volt. Ha valmelyik gőzös harcképtelenné vált, nem süllyesztették el, hanem úszni hagyták. Ez a magatartás, valóban teljes mértékben megfelel a tengerészlovagiasság tiszteletreméltó hagyományainak."

Az otrantói zár kizárólagos feladata volt, hogy megakadályozza a tengeralattjárók kifutását a Földközi-tengerre. A zár legjobb leírását dr. Csonkaréti fentemlített könyve tartalmazza. Négy tengernagy értekezlet határozatai alapján Heneage tengernagy parancsnoksága alá helyezték a kb. 150 km. hosszú zárat, amelyet 100 horgony és 400 bója tartott. Épségére 102 hadihajó vigyázott. Itt pusztult el az U-30-as tengeralattjáró és halt hősi halált Fáhdrik Frigyes, Tóth István Ricsóváry Sándor és Bakay Gyula - Horthy barátai. A fájdalmas esemény hatására végleg eldöntötte, hogy a zárat megsemmisíti.

Ezt a vállalkozását is maga tervezte és kezdeményezte. Hansa tengernagy a terv végrehajtására a Novara, a Saida és a Helgoland cirkálót, valamint a Csepel és a Balaton rombolót bocsátotta Horthy parancsnoksága alá. Ő kicseréltette a három cirkáló főárbócat szálarbóca. Ezáltal árnyképük az Entente legújabb cirkálóinak árnyképéhez lett hasonló. Ezt a taktikai cselet is az ősi magyar hadviselés modern, tengeri változatának tekintjük. A hajók 1917. május 14-én futottak ki Cattaroból. A felderítést végző két romboló elsüllyesztette a Borea rombolót. A cirkálók árbóc-cselük következtében észrevétlenül haladtak át a záron és délről északi irányba fordulva támadták meg a zárt. Elsüllyesztettek 14 zárgőzöst és súlyosan megrongáltak három. Reggel 7-kor vették fel az

érintkezést az ellenség felderítő rombolóival. Rövid tűzharc után ezek nyomdokvonalban követték a cirkálókat. Reggel 8 óra után észlelték a Darthmouth és a Bristol brit cirkáló, meg az Aquila, Antonio és Mosto kiscirkáló füstjét. Horthy ekkor egyenesen rájuk fordult és Cattaroba a megbeszélés szerint ezt táviratozta: a kifutás eredménnyel kecsegtet. Hajópontját megadta. Az ellenség 10'000 méterről megnyitotta a tüzet. Mivel a mi ágyúink ilyen messzire nem tudtak löni, Horthy elrendelte, hogy a rombolók fejlesszenek ködöt. Ennek védelme alatt és a ködből kibújva már csak 4'500 méterre volt az ellenségtől, így ágyúival meglepetésszerű, remek találatokat ért el az ellenség hajóin. A tengeri háborúk történetében ez volt az első eset, hogy ködöt alkalmaztak. Ugyanígy az első eset volt, hogy a célbatalálás helyességét repülőink megfigyelése alapján lehetett javítani. Alfredo Acton olasz ellentengernagy lobogója a "Darthmouth"-on lengett. Az 15 cm-es ágyúival óriási fölényben volt a mi 10 cm-es ágyúinkkal szemben. Hajóink a Darthmouth tüzeiben erősen szenvedtek. Egy gránát a Novara parancsnoki hídjába csapott, Szuborits Róbert korvettkapitány I. tisztet darabokra tépte. A mellette álló Horthyt súlyosan megsebesítette, akit dr. Arbaeser sorhajóorvos - amint leírta - már vértócsában fekve, eszméletlenül talált. Arca és kezei az égő lőportól feketén, nadrágja rongyokká tépve égett. A gránátszilánkok mindkét alszárát szétmarcangolták. Ruhája még parázslott. Miután a magszenesedett rongyokat eltávolította, Horthy magához tért, de morfium adását nyomban elhárította. Amint mondotta: ezt még éber szemlélettel akarta végigcsinálni. Az ütközetet hordágyon vezette tovább. A tengeri hadviselés történetében csak még egy hasonló esetről tudunk: az abukiri csatában a Tonnant sorhajó parancsnoka, Dupetit Thouars hasonló súlyos sebesülés után fűrészpóros hordóban vezette tovább hajóját.

A 300 fokos útiránynál folyó csata során a Novara kazánháza találatot kapott. A hajó fekve maradt. A Saida vontába vette és a Helgolanddal együtt tovább tüzelt. Amikor északról Hansa tengernagy parancsnokságával feltűnt a Sankt Georg páncélos cirkálónk, Acton tengernagy elhagyta a csatateret. Ez katonai nyelven azt jelentette, hogy Horthy háromszoros túlerő ellen tudott győzni. Vállalkozása teljes sikerrel járt: az otrantoi zár megsemmisült és a tengeralattjárók szabadon futhattak ki a Földközi-tengerre. Horthy neve világszerte elismert lett. Scheer tengernagy, a világ legnagyobb tengeri csatájában, a Skagerraknál, a német erők parancsnoka mondotta: "...Horthy neve is elválaszthatatlanul összeforr Tegetthoff neve mellett az osztrák-magyar haditengerészettel." A velünk szemben mindig is ellenséges franciák haditengerészeti lapja írta: "...Horthy mesteri keze által elvitathatatlan osztrák siker..." A szovjet tengerészeti szakirodalomban az "I. világháború története" és "Flotta az I. világháborúban" - bár Horthy antibolsevista lényére tekintettel csak a tényeket - de azokat tárgyilagosan ismertette, nem úgy, mint a szovjeteket kiszolgáló hazai firkászaink.

A mind erősebbé váló szláv izgatás, a rossz táplálkozás, a mindinkább jelentkező háborús fáradtság eredményeként következett be 1918. február 1-én a szocialista vörös lobogót is mutató szláv jellegű cattaroi matrózlázadás. A Heyssler sorhajókapitány és Hansa tengernagy okos és ügyes magatartása eredményeként, amikor Seidensacher ellentengernagy parancsnoklásával Polából kifutott csatahajó osztály Cattaroba megérkezett, a lázadásnak már vége volt. A 800 lázadónak több, mint a felét Károly király nyomban szabadon bocsájtatta. Az eljárást a tengerészeti hadbíróiságtól elvette és azt a tengerparti erődök hadbíróisága elé utalta. Ennélfogva a rendkívül enyhe, összesen négy szláv halálos ítéletét Gusseck altábornagy, a parti erődök parancsnoka írta alá. Horthy február 1-én, lábadozása végén vette át Polában a Prinz Eugen csatahajó parancsnokságát. Mindebből látható az a magyarul beszélő nem magyar ujságtollnokok erkölcsstelen, nagyhangú propaganda ordítózásának célja, az amúgyis teljesen tudatlan magyar tömeg elbolondítása, amellyel Horthyt, mint a cattaroi lázadókat megtizedelő véres gyilkost jellemezték.

Horthynak nem szolgált nagy öröme a parancsnoki beosztás egy lázadni készülő flotta keretében. Amint azomban megtudta, hogy hajóján 300 magyar van, biztos lett abban, hogy hajóján nem lesz baj. Váratlanul érte az 1918. február 17-én a főhadiszállásra behívó parancs. A király, Njegovan tengernagy nyugdíjazása után őt kinevezte ellentengernaggyá és a flotta parancsnokává.

Ezzel kapcsolatban beszámolhatok egy későbbi, személyes élményemről. A múlt század hetvenes éveiben, feledhetetlen rajztanárom és a Felvidék nagy festőművészeinek Harmos Károlynak a leányával, Mártival, férjzett Pallaynéval Grácba mentünk, unokanénjét, Kenessey Juliska nénit meglátogatni. Férje, Fiedler Paul volt haditengerészetünk legmagasabb rangú tengernagya. A két hölgy - könnyezve - Márti édesanyjáról beszélgetett, akit a nyilasok 1944. december karácsonyán a komáromi Vágduna jegén agyonlőttek. Ezután, mint tengerész kapcsolódtam az Őexcellenciájával

folyó beszélgetésbe. Ezt Mártival később jegyzőkönyvszerűen rögzítettük is. Juliska néni elmondotta, hogy Miklós (ő már csak így nevezte Horthyt) tízegynéhány tengernagyot átugró és teljesen szokatlan kinevezése után rohant hozzá. Könyörögve kérte őt, küldje férjét a királyhoz, hogy vonja vissza ezt a kinevezését. Mi - ugyanis - mondotta - jól ismertük a királyt, mert mint fiatal fiú, nyári szünidejét rendszerint nálunk töltötte. Férjemet megkértem, kísérelje meg a királyt rávenni e kinevezés visszavételére. Férjem morgott, persze a te magyarod, mondotta, de elment a királyhoz. Visszajövet számolt be eredménytelen kéréséről. A király azt mondta neki, hogy Pali bácsi, tudod jól, hogy neked megteszek, amit csak tudok. De ebben a kérdésben nem tudok segíteni. Vilmos Császár már harmadik levélben írta, hogy a német tengerészeti vezérkar határozott követelése, hogy Horthy legyen a flottaparancsnok, mint az arra legalkalmasabb személy. Miklós így kénytelen volt elvállalni a feladatot.

Horthy, ennekutánna látván azt, hogy az emberek leginkább a háború kezdete óta a kikötőben tétlenül unatkozó csatahajókon lázadoznak, elhatározta, hogy a közben ismét erősödő otrantói zárat, most már a csatahajókkal fogja megsemmisíteni, hadd ismerjék meg az emberek, amikor fülük mellett füttyül a golyó. A terv legszigorúbb titokban tartására épült. Elsőnek futott ki a lobogóját viselő Viribus Unitis a Prinz Eugen csatahajóval és a kísérő kis egységekkel. Követnie kellett őt, 24 óra múltán a második köteléknek, a Szent Istvánnal és a Tegetthoffal. A kifutáskor azonban a Szent István egyik lépcsője beleakadt a kikötőzárba, csak két óra múlva szabadult. Alig indultak el, a főgépek csapágyai melegedni kezdtek és csak 8 tmf/óra, azaz kb. 14 kilométeres óránkénti sebességgel tudtak haladni - mindez bizonyára a szláv szabotázs következményeként. Június 10-én az olasz MAS 15 sz. gyorsnaszád két torpedóval eltalálta a Szent Istvánt. 3 óra 30 perckor a kettős robbanás óriási léket ütött a gépház területén. A csatahajó jobb oldalára dőlve felborult és 6 óra 12 perckor elsüllyedt. Ekkor Horthy a Viribus Unitis kötelékkel már 120 tmf-re, kb 200 kilométerrel odébb, Slano szigeténél volt. A katasztrófát megtudva, az is világos lett előtte, hogy az eseményt már természetesen tudák az olaszok. Ezért, nehéz vívódás után, feladta a terv végrehajtását. Valamennyien visszatértek Polába.

Hadseregünk ekkor Szerbiában, Montenegróban és Albániában állott. Ellátásuk elsőrendű érdek volt. Ezért Horthy a tengeren történő utánpótlást vette kézbe, mivel arra szárazföldi lehetőség, vasút hiányában alig volt. A szállítóhajókat a kisebb hadiegységek kísérték. Azok a kíséretök összesen 1700 menetet teljesítettek és hazaszállítottak többek között közel 60'000 beteget és sebesültet.

Október 27-én kikiáltották a "Szerbek, a horvátok és a szlovének királyságát", október 28-án pedig a "Csehszlovák Köztársaságot". Október 31-én az uralkodó parancsára lobogóshajójának, a Viribus Unitisnek a parancsnoki szalónjában Horthy átadta a soha le nem győzött Osztrák-Magyar Hajóhadat a Szerbek, Horvátok és Szlovének Zágrábban székelő Nemzeti Tanácsa igazolt megbízottainak, "...kifejezetten fenntartva a eddig fennállott Osztrák-Magyar Monarchia nem délszláv nemzetei számára tulajdoni igényeik érvényesítéséhez való jogukat". (Amire persze később mindenki füttyült!) Délután 4 órakkor a himnusz elhangzása után utoljára bevonták a hadilobogónkat. Horthy és sok más harcedzett magyar tengerész könnyezett. Magához vette a hajó selyem díszlobogóját, parancsnoki lobogóját és Ferenc József képét, amelyet még a meghalt uralkodó adományozott a jelszavát viselő hajónak, és eltávozott. Még aznap este sürgönyileg megkapta az uralkodótól altengernagyi kinevezését. A Birodalom összeomlásával, 50 éves korában az ő tengerész pályafutása is végetért. Hazautazott Kenderesre.

Otthon, a gyermekévek boldog világában a forradalom és a román megszállás megtették a magukét. Csak a nyomor és a romok maradtak. Egyenruháját - ahogy írta - felcserélte a gazda öltönyével. Cselédsége, emberei és a falú lakói hűséggel várták és őszinte szeretettel fogadták. Együttesen fogtak hozzá a gazdasság újjáteremtéséhez. A tényleges hatalom ekkor a Nemzeti Tanács kezében volt. A szomorú emlékü Károlyi Mihály lemondása után megkezdődött a csehek, a románok és a szerbek beözönlése az ország védtelen területére. Párizsban, 1919. február 8-án összeült a békeértekezlet. Itthon megkezdődött Kún Béla vörös rémuralma. "A terror a mi kormányzatunk legerősebb fegyvere" hirdette Szamuely Tíbor. A rémségnek végetvetni kívánó bécsi és hazai jó magyarok kiutat kerestek a szörnyűségből. Aradon gróf Károlyi Gyula alakított ellenkormányt, de a románok bevonulása után Szegedre tette át székhelyét. Ott, felkérésre, Horthy ebben a kormányban elvállalta és átvette a hadügyi tárcát. Egy nemzeti hadsereg felállításában a román-barát franciák nem támogatták, de támogatta Lord Cunningham, Anglia ausztriai képviselője és Troubridge

tengernagy. Francia követelésre 1919. július 12-én megalakult a Pattantyus-Ábrahám Dezső kormány. Horthy a hadügyi tárcát visszaadta, de a Nemzeti Hadsereg fővezerségét megtartotta. Még hosszú idő telt el, amíg végre a Szövetségesek főmegbízottja, Sir George Clark és Troubridge tengernagy támogatásával 1919. november 16-án a Nemzeti Hadsereg élén be tudott vonulni Budapestre. Ezt a hadsereget a hálás zsidóság is pénzzel támogatta.

A következő évet a forradalom és a vörös uralom szeméjének a kitakarítása vette igénybe. A vörös terror ellensúlyozása érdekében magyarul beszélő ellenségeink már akkor elkezdtek ordítózni "fehér terror"-ról. Kun és Szamuely terrorjának az ideje után természetesen voltak bosszúállók a gazemberek és cinkostársaik ellen. Pedig természetes, hogy büntetlenül mégsem lehet gyilkolni és rabolni! Csak hasonklóképpen említem, hogy pl. az 1871. évi, csak két hónapig tartó párizsi kommün után Franciaországban 17'000embert lőttek főbe! A "fehér terror" kivizsgálására érkezett az Egyesült Államok ezredese, Horowitz Nathan, jelentésében már nem tudott kilengésekről szólni.

Huszár Károly lett a miniszterelnök 1919. november 5-én, akit a Szövetségesek nevében Sir George Clark elismert. A nemzetgyűlés 1920. február 6-án ült össze. Megállapította, hogy mivel a király uralkodói jogait nem gyakorolhatja, az államfői jogok ideiglenes gyakorlására az alkotmányban már ismert kormányzói méltóságot ismét be kell vezetni. A Nemzetgyűlés, 1920. március 1-én Horthy Miklóst kormányzóvá, azaz ideiglenes államfővé választotta.

A trianoni békeparancsot 1920. június 4-én kellett aláírnunk. Ez, minden eddigi tévedéssel szemben, hazánkat 8 részre szabdalta, nevezetesen: Észak-, Kelet-, Dél- és Nyugat-Magyarországra, elrabolta a Megszentelt Korona külön testét Fiumét, a magyar-horvát tengerpartot, az Adriát és nyolcadiknak maradt az országcsont, amelyet a két háború között Csonka-Magyarországnak neveztek. Azóta azomban utasításra, Magyarországnak kell neveznünk, amelyet egy szellemes megfogalmazás szerint minden oldalról Magyarország határol. Bár nem tartozik szorosán a tárgyhoz, és erről a békeparancsról óriási irodalom jelent meg, egy-két pontját mégis meg kell említenem: mindkettő francia elmekórtani eset. Az egyik pont előírja a négy nagyhatalom és három ország által megszállott maradékszágnak, hogy "köteles függetlenségét megőrizni". A másik hasonló: Magyarországnak tilos tengeralattjárót építeni vagy megszerezni, még kereskedelmi célra sem! A harmadik: az Osztrák-Magyar Haditengerészet által a Szövetséges tengerészetben okozott károkért át kellett adnunk minden hajónkat. Ezek értéke kereken 1 millió kg színaranyat tett ki. Igen ám, de haditengerészetünkben csak 20 % volt magyar, 60 % szláv és olasz. Ezeknek kellett volna a 800'000 kg. aranyat adniok, nem nekünk. Csakhogy ezt ők kapták! Károly király megjelent 1921. május 27-én és át akarta venni a hatalmat. A győztes hatalmak főmegbízottai már február 2-án közölték, egy demarsban: nem fogják tűrni, hogy Magyarország trónjára egy Habsburg kerüljön. Ezt később, április 3-án megismételték. Az olasz-délszláv rapalloi egyezményben a két szerződő fél kötelezte magát, hogy a Habsburgok visszahelyezését az osztrák, vagy a magyar trónra rendelkezésére álló módon meg fogják akadályozni. Benes, csehlovák elnök már január 7-én kijelentette, hogy a Habsburgok visszatérése casus bellit képez. Nem jó tanácsadóira hallgatva a király október 20-án ismét az országba jött. Mivel Horthy a Nemzetgyűlés előtt esküt tett mint kormányzó, jogilag semmiképpen nem vonatkozhatott rá egy már nem létező birodalom akkori államfőjére tett eskü, már csak az alapvető jogi szabály szerint sem: a lex posterior derogat priori, azaz a későbbi törvény hatálytalanítja a korábbi. A nagyhatalmak be is avatkoztak: a Glowworm brit H.M.S. monitorral a Fekete-tengerig, onnan pedig a H.M.S. Cardiff brit cirkálóval Madeira szigetére számüzetésbe szállították a királyt, aki ott nemsokára fiatalon meghalt.

Itthon kezdett az élet normalizálódni. A büntetésünkre kiszabott kölcsönöket visszafizettük. Bevezettük a pengőt 1926-ban, az akkori világ egyik legjobb pénzét. Épült 2000 új iskola, de nem elrablott magántulajdonból! A mohácsi vész 400 éves évfordulóján, 1926-ban a kormányzó - régi horvát tengerész barátaival történt megbeszélés után - kinyújtotta békejobbát Jugoszlávia felé. Ezt azonban a franciák hamarosan meghiusították, félve attól, hogy három, ellenünk szövetkezett - Kis-Entente-nek nevezett - Jugoszlávia, Csehszlovákia és Románia szövetsége szétesik.

Itthon a megszállott területekről kirugdosott, állásnélküli tengerészek százaira, valamint arra a szörnyű helyzetre tekintettel, hogy az egyiptomi gyapotnak trieszti átrakása által felemelt ára miatt azt senki sem tudta megfizetni, egész textiliparunk állt. A kormányzó az 1933. évi koronatanácsban felvetette a tengernek a Dunán át történő elérését. Szent István csatahajónk építője Schrbert Gyula a Ganz Hajógyárban megépítette az első Duna-tengeri hajót, a Budapestet, amely 1934-ben kezdette meg közvetlen útját Budapestről Alexandriába. Ez a vállalkozás országunk legíválóbb üzeme lett,

minden hajó minden évben megkereste testvérhajóját! Az öt kis hajó az egész magyar külkereskedelm 6%-át kereste meg. A közel harminc hajóra növekedő létesítményt a MAHART magyarul beszélő nem magyar vezetősége 50 év után megszüntette és így most a Duna-tengeri hajózásunk részére illő egy millió tonnát orosz hajók szállítják. Most éppen úgy tengerészeink százai munkanélküliek, mint az első Trianon után.

Hitler 1938 márciusában bevonult Ausztriába. Ezért, legújabb páncélos cirkálójukat Tegetthoffra gondolták keresztelni. Az olaszok érzékenysége tekintettel azonban a Prinz Eugen nevet választották. Horthynak kedveskedni akartak, hogy őt megnyerjék és mivel ő volt az osztrák-magyar Prinz Eugen csatahajó parancsnoka, feleségét kérték fel keresztanyának. A keresztelő után Hitler rá akarta bírni a kormányzót, hogy támadják meg együtt Csehszlovákiát.

A kormányzó nemet mondott azzal, hogy mi gyengék vagyunk és mi csak békés revíziót akarunk. Hitlert óvta, nehogy háborút kezdjen olyanok ellen, akik mellett Anglia is ott van, mert azt elveszíti, mivel hajóhada nem elég erős. Erre Hitler kiabálni kezdett vele. Horthy ezt a hangot kikérte magának és kifelé indult. Hitler utána szaladt békíteni, de ettől kezdve utálta a kormányzót.

A Felvidék kis déli sávját 1938 novemberében és Erdély egy részét 1941-ben sikerült békésen visszakapnunk. Az 1939. szeptember 1-én meginduló második világháborúban kiváló államvezetésünknek hála, 1941. június 26-ig semlegesek tudtunk maradni. Erre az időre kiváló példák tengeri hajóink esetei. Mint kadét szolgáltam 1939 októberében a Duna gőzösön. Az Arethus a brit cirkáló a semleges lobogójú hajót görög, semleges vizeken feltartóztatta, zsákmányként tengerészkatonákkal elvitette Máltába, ott kirabolták budapesti, tehát semleges rakományát és üresen kidobtak bennünket. Kelet nevű semleges gőzsünket Indiából üresen Amerikába menet az Atlanti óceán közepén egy német tengeralattjáró feltartóztatta és elsüllyesztette, pedig előző napon felvette egy elsüllyesztett angol hajó egész személyzetét és így a 80 emberre nem voltak a hajó 30 személyt befogadó menőeszközei elégségesek. Parancsnokának kiválósága következtében tíz napi mentőcsónakutazás után mindannyian megmenekültek. Nyugat gőzsünket útközben a Timor tengeren, Yokohamából Ausztráliába menet elfogta a Kortenaer holland romboló, Surabayaba vitte, ahol egy japán légitámadásnál elsüllyedt, embereit pedig internálták. Tehát: nem volt ellenség, barát, vagy semleges, aki nem rúgott belénk. Mindezen események emlékei a komáromi Magyar Tengerészeti Múzeumban láthatók.

Az óriási német nyomás hatására megszületett zsidó törvény annyi kivételt tartalmazott, hogy nagy iparmánásunk Weiss Fülöp felsőhajtott: mindig tudtam, hogy zsidó vagyok - most kiderült, hogy nem is vagyok zsidó. A nagyvilág zsidó vezetői csak arra bíztatták a kormányzót, hogy ne ingerelje Hitlert, nehogy megszállja Magyarországot. Nos, ezt a megszállást sikerült is 1944. október 15-ig kitölteni, amikor Horthyt is elfogták a németek és fogolyként Németországba vitték, fiát pedig, Miklóst a mauthauseni koncentrációs táborba. Ezekről az eseményekről a legjobb leírást adja, mint szemtanú "Az akaratlan csatlós" című könyvében John Flournoy Montgomery, aki az USA budapesti nagykövete volt 1933-tól 1941-ig.

A kormányzó már az első német megszállás után 1944 júniusában leállította a deportálásokat. Csupán ennek, a tüneményesen bátor politikának volt köszönhető, hogy a németeknek később már nem volt elég idejük a magyar zsidóság teljes kirtására, így sokan életben maradtak. Emberi nagyságát és hálát mutató zsidók két koszorúja a kenderesi temetésen kézzelfoghatóan bizonyítja ezt, amikor a kenderesi mezőn, vagy hatvanezer magyar búcsúztatta könnyes szemmel szeretett kormányzóját és Budapesten vagy 300 magyarul beszélő nem magyar ócsárolta őt. Azok a lekiismeretlen, szemtelen tollnokok, akik a kormányzót szemtelenül fasisztának és nácinak nevezik és ontják dörgedelmes vádjaikat, ostobaságukban elfelejtik, vagy nem is veszik észre, hogy ezzel a nürnbergi törvényt is bepiszkolják mint náci barátot, pedig az ugyan nem volt válogatós és finnyás a háborús bűnösök elítélésében! A kormányzót nem mint vádlottat hallgatták ki, hanem mint tanút, nem is személyesen, hanem írásban, felmentve őt ezáltal minden piszkos vád alól! Csak a horvátból szerbbé vált Tito akarta őt kézbekapni, hogy közismert kegyetlenségével végezzen vele, de hát a győzők ne adták ki neki Horthyt. Amint pedig azt 1945 után Nagy Ferenc miniszterelnök nyíltan közölte, Sztálin mondotta neki: hagyják már békén azt az öreg embert! Ő volt az egyetlen, aki békét kért tőlem!

A tisztánlátás érdekében fel kell említenem, hogy 1919-ben a győztes nyugati hatalmak attól féltek, hogy a magyarországi bolsevizmus könnyen átterjedhet őhozzájuk is. Komolyan támogatták

Horthyt és a nemzeti hadsereget. Horthy az ő emberük volt. Húsz év múltán azonban fordult a kocka: ugyanezek a győző nagyhatalmak - így pl. a 42 millió lelket számláló anglikán egyház, amelynek pápája, azaz feje a brit király, szövetségesül az 56 millió legyilkolt áldozattal büszkélkedő Sztálin vezette Szovjetuniót válaasztották szövetségesül. Ekkor már nem volt jó Horthy. Ekkor, 1943-ban a canterbury érsek úr őeminenciája már Sztálin győzelméért mondott ünnepi nagymisét, amelynek során meg is áldotta a Sztálinnak küldött díszkardot! Ekkor a Szövetségesek kinyitották Európát az oroszok előtt, a pánszláv álmok megvalósítása érdekében. Persze, amikor jobban megismerték az oroszokat, látva, hogy saját vermükbe estek, most megkísérlik hogy az egykori Oszták-Magyar Monarchia helyett, valamiféle Európát kalapáljanak össze. Oroszország pedig, bár már kiásta a legyilkolt cári familiát, és bár ismét a bizáncból elvett kétféjű sasos címet viseli, konok vágyát, Nagyszerbia révén az Adriához jutni, Milosevics támogatásával továbbra is megkísérli.

Horthy Miklós kormányzó Nürnbergből való elbocsátása után a portugálok jóvoltából az Atlanti óceán partján élt. A magyarok örök szegényére kegyelemkenyéren, amelyet tiszteletreméltó, nemeslelkű személyek, egykor barátai, egykori - általa megmentett üldözöttek, tisztelői adtak össze részére.

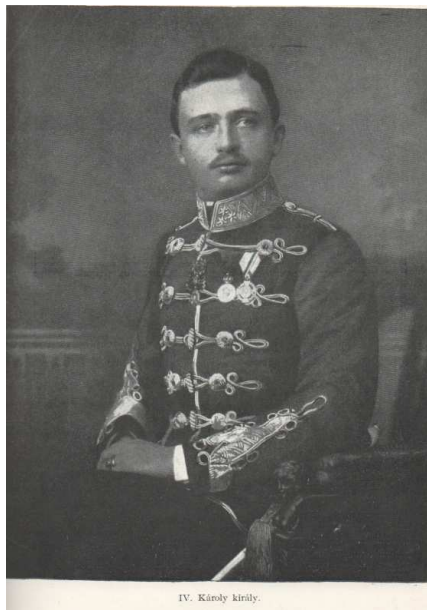
Reméljük, hogy a tenger mellől a kenderesi kriptába hazatért tengernagynak, sokezeréves történelmünk legnagyobb tengerész hőséne a tündöklő példája ifjúságunkat és nemzetünk minden tagját megalapozottabb és hűséges hazaszeretetre fogja buzdítani, magyarságtudatát hathatósan fogja megerősíteni, hogy majdan Ady Endrével elmondhassuk,

"...ha leszakad az ég is,
marad magyar mégis-mégis,
ősi, szép és rendületlen!"

A SZERKESZTŐ MEGJEGYZÉSE:

Juba Ferenc életében sokszor elmondta, hogy neki mindég idegenek parancsoltak. Szülei Erdélyből elmenekültek - de végül Csehszlovákiába kerültek, ahonnan Ő a később kommunista uralom alá jutott Magyarországra, majd pedig Ausztriába menekült.

Amíg élt, az egyetlen magyar volt, aki állam- és jogtudományi doktor, hajóorvos és tengerészkapitány volt. Dísztagja volt a nemzetközi orvostörténeti és a nemzetközi hajózástörténeti társaságnak. A valódi Vitézi Rend tiszteletbeli törzskapitánya, a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület örökös díszelnökségi tagja és ausztriai elnöke volt. Szülővárosa, Komárom - mindkét mai fele - díszpolgárává avatta. Komárom Múzeuma ad otthont a Juba Ferencről elnevezett Magyar Hajózási Gyűjtemény-nek, amely öt termet megtölt a földtől a mennyezetig. Minden darabját Ő vette, noha soha gazdag ember nem volt. Komárom főterén áll a magyar tengerész emlékműve, amit Ő állíttatott saját költségén.

IV. Károly király